

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

DEAN SPIELMANN

της 18ης Δεκεμβρίου 2025¹

Υπόθεση C-717/24

BD

κατά

Sociálna poisťovňa, ústredie

[αίτηση του Najvyšší správný súd Slovenskej republiky (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης– Κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 – Σύνταξη γήρατος – Προϋποθέσεις χορήγησης – Ειδικοί κανόνες συνυπολογισμού περιόδων – Άρθρο 51, παράγραφος 1 – Εθνική νομοθεσία που προβλέπει ευνοϊκότερη μεταχείριση για ορισμένες κατηγορίες προσώπων που ασκούν συγκεκριμένα επαγγέλματα»

Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε από το Najvyšší správný súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του BD, αναιρεσιόντος της κύριας δίκης, και του Sociálna poisťovňa, ústredie (ταμείου κοινωνικής ασφάλισης, κεντρική υπηρεσία, Σλοβακία) (στο εξής: σλοβακικό ταμείο κοινωνικής ασφάλισης), σχετικά με την απόρριψη της αίτησης του BD να του χορηγηθεί σύνταξη γήρατος, για την εργασία του ως εργάτη υπογείων ορυχείων, από την ηλικία των 55 ετών.

2. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία, για πρώτη φορά, να ερμηνεύσει το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004² σχετικά με τον συνυπολογισμό περιόδων για τον καθορισμό του δικαιώματος σύνταξης γήρατος στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η νομοθεσία κράτους μέλους, χωρίς να θεσπίζει ειδικό σύστημα διακριτό από το γενικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, προβλέπει εντούτοις την εφαρμογή ειδικών κανόνων για ορισμένες δραστηριότητες ή για ορισμένα επαγγέλματα.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 200, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2019/1149 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019 (ΕΕ 2019, L 186, σ. 21) (στο εξής: κανονισμός 883/2004). Ο κανονισμός αυτός αντικατέστησε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 (ΕΕ 2008, L 177, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1408/71).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3. Το άρθρο 48 ΣΛΕΕ προβλέπει ότι «[τ]ο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, λαμβάνουν στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης τα αναγκαία μέτρα για την εγκαθίδρυση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, ιδίως με τη θέσπιση ενός συστήματος που να εξασφαλίζει στους διακινούμενους εργαζομένους, μισθωτούς και μη μισθωτούς, και στους εξ αυτών έλκοντες δικαιώματα:

α) το συνυπολογισμό όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες, για την κτήση και τη διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχής όπως και για τον υπολογισμό του ύψους αυτής,

[...]».

4. Κατά την αιτιολογική σκέψη 1 του κανονισμού 883/2004:

«Οι κανόνες συντονισμού των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας εγγράφονται στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και θα πρέπει να συμβάλλουν στη βελτίωση του επιπέδου της ζωής τους και των συνθηκών εργασίας τους.»

5. Η αιτιολογική σκέψη 13 του ως άνω κανονισμού έχει ως εξής:

«Οι κανόνες συντονισμού πρέπει να εξασφαλίζουν στα πρόσωπα που διακινούνται στο εσωτερικό της Κοινότητας, καθώς και στα άτομα που εξαρτώνται από αυτούς και στους επιζώντες αυτών, τη διατήρηση των κεκτημένων και των υπό απόκτηση δικαιωμάτων και πλεονεκτημάτων.»

6. Η αιτιολογική σκέψη 45 του εν λόγω κανονισμού αναφέρει ότι σκοπός της προβλεπόμενης δράσης είναι η θέσπιση μέτρων συντονισμού προκειμένου να διασφαλίζεται ότι το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων μπορεί να ασκείται αποτελεσματικά.

7. Το άρθρο 6 του ιδίου κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνυπολογισμός περιόδων», έχει ως εξής:

«Εκτός εάν προβλέπει άλλως ο παρών κανονισμός, ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά:

– την απόκτηση, διατήρηση, διάρκεια ή ανάκτηση δικαιώματος για παροχές,

[...]

από τη συμπλήρωση περιόδων ασφάλισης, μισθωτής δραστηριότητας, μη μισθωτής δραστηριότητας ή κατοικίας, πρέπει να λαμβάνει υπόψη, στο βαθμό που είναι αναγκαίο, τις περιόδους ασφάλισης, μισθωτής δραστηριότητας, μη μισθωτής δραστηριότητας ή κατοικίας που έχουν πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία κάθε άλλου κράτους μέλους, σαν να επρόκειτο για περιόδους που έχουν πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία που αυτός εφαρμόζει.»

8. Το άρθρο 51 του κανονισμού 883/2004, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ειδικές διατάξεις σχετικά με τον συνυπολογισμό περιόδων», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Εάν η νομοθεσία κράτους μέλους εξαρτά τη χορήγηση ορισμένων παροχών υπό τον όρο ότι οι περίοδοι ασφάλισης έχουν πραγματοποιηθεί αποκλειστικά σε συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή επάγγελμα, για τα οποία ισχύει ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα, ο αρμόδιος φορέας του κράτους αυτού λαμβάνει υπόψη περιόδους οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους μόνον εάν έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο αντίστοιχου συστήματος ή, ελλείψει τέτοιου, στο ίδιο επάγγελμα ή, κατά περίπτωση, στην ίδια μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα.

Εάν, αφού ληφθούν υπόψη οι περίοδοι οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί κατ' αυτό τον τρόπο, ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί τους απαιτούμενους όρους για να λάβει τις εν λόγω παροχές στα πλαίσια ειδικού συστήματος, οι περίοδοι αυτές λαμβάνονται υπόψη για τη χορήγηση των παροχών του γενικού συστήματος ή, ελλείψει τέτοιου, του συστήματος το οποίο εφαρμόζεται, ανάλογα με την περίπτωση, για τους χειρώνακτες εργαζομένους ή τους υπαλλήλους γραφείου, υπό τον όρο ότι ο ενδιαφερόμενος είχε υπαχθεί σε κάποιο από τα συστήματα αυτά.»

Το τσεχοσλοβακικό δίκαιο

9. Το άρθρο 1 του zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení (νόμου 100/1988 περί κοινωνικής ασφάλισης), της 16ης Ιουνίου 1988 (στο εξής: νόμος 100/1988), τιτλοφορούμενο «Θεμελιώδεις αρχές», προέβλεπε, όπως ίσχυε μεταξύ 1ης Οκτωβρίου 1988 και 31ης Μαΐου 1992, τα εξής:

«[...]

2) Κάθε πολίτης δικαιούται κοινωνική ασφάλιση σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Το κράτος διασφαλίζει παροχές και υπηρεσίες κοινωνικής ασφάλισης.

[...]

4) Το ύψος της σύνταξης γήρατος εξαρτάται πρωτίστως από τις αποδοχές του εργαζομένου, ήτοι από τον χρόνο απασχόλησης [...] και από την κατηγορία της εργασίας την οποία παρείχε.»

10. Το άρθρο 14 του νόμου 100/1988 είχε ως εξής:

«1) Για τους σκοπούς της συνταξιοδότησης, οι θέσεις εργασίας κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το είδος της παρεχόμενης εργασίας.

2) Η κατηγορία I περιλαμβάνει τις ακόλουθες θέσεις εργασίας στις οποίες εκτελούνται κατά τρόπο συνεχή και εντός του ίδιου ημερολογιακού μηνός κυρίως επικίνδυνες δραστηριότητες, οι οποίες οδηγούν σε συχνή και μόνιμη επιβάρυνση της υγείας των εργαζομένων λόγω της έκθεσής τους σε επιβλαβείς φυσικούς και χημικούς παράγοντες:

a) θέσεις εργατών ορυχείων που απασχολούνται μόνιμως σε υπόγειους χώρους ορυχείων,

b) λοιπές θέσεις εργατών ορυχείων που παρέχουν εργασία σε υπόγειους χώρους ορυχείων, [...]

[...]

4) Η κατηγορία III περιλαμβάνει τις θέσεις εργασίας που δεν κατατάσσονται στις κατηγορίες I ή II.»

11. Το άρθρο 21 του εν λόγω νόμου, το οποίο έφερε τον τίτλο «Προϋποθέσεις θεμελίωσης του δικαιώματος συνταξιοδότησης», είχε ως εξής:

«1) Οι πολίτες θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 25 έτη απασχόλησης και είναι ηλικίας τουλάχιστον:

a) 55 ετών, εάν έχουν ασκήσει επί 15 τουλάχιστον έτη επάγγελμα που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 2, στοιχείο α [...],

[...]».

12. Ο νόμος 100/1988 τροποποιήθηκε με τον zákon č. 235/1992 Zb. o zrušení pracovných kategórií a o niektorých ďalších zmenách v sociálnom zabezpečení (νόμος 235/1992 περί κατάργησης των επαγγελματικών κατηγοριών και ορισμένων άλλων τροποποιήσεων της νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφάλισης), της 28ης Απριλίου 1992 (στο εξής: νόμος 235/1992), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 1992.

13. Το άρθρο 14, παράγραφος 1, του νόμου 100/1988, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 235/1992, όριζε τα εξής:

«1) Για τους σκοπούς της συνταξιοδότησης, η εργασία που παρέχεται έως τις 31 Δεκεμβρίου 1992 κατατάσσεται σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το είδος της. Οι θέσεις εργασίας των κατηγοριών I και II εμφανίζονται στους κλαδικούς καταλόγους κατάταξης θέσεων εργασίας που εμπίπτουν στις αντίστοιχες κατηγορίες, ο οποίος εκδόθηκαν πριν από την 1η Ιουνίου 1992· τα επαγγέλματα που δεν κατατάσσονται στις κατηγορίες I ή II εμπίπτουν στην κατηγορία III.»

14. Βάσει του άρθρου 15 του ως άνω νόμου:

«Για τους σκοπούς της συνταξιοδότησης, η εργασία που παρέχεται μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1992 λογίζεται ως εργασία σε θέση της κατηγορίας III.»

15. Κατά το άρθρο 175 του εν λόγω νόμου:

«Τα δικαιώματα που απορρέουν από την κατάταξη μιας θέσης εργασίας στις κατηγορίες I και II ή μιας υπηρεσίας στις κατηγορίες I και II χορηγούνται έως τις 31 Δεκεμβρίου 2016.»

Το σλοβακικό δίκαιο

16. Το άρθρο 65 του zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (νόμος 461/2003 περί κοινωνικής ασφάλισης), της 30ής Οκτωβρίου 2003 (στο εξής: νόμος 461/2003), έχει ως εξής:

«1) Οι ασφαλισμένοι θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 15 έτη ασφάλισης καθώς και την προβλεπόμενη ηλικία συνταξιοδότησης.

2) Η ηλικία συνταξιοδότησης κάθε ασφαλισμένου καθορίζεται σύμφωνα με το παράρτημα 3α, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στο άρθρο 274 του παρόντος νόμου [...].»

17. Τέλος, κατά το άρθρο 274 του εν λόγω νόμου:

«1) Τα δικαιώματα που απορρέουν από την κατάταξη των θέσεων εργασίας στις κατηγορίες I και II διατηρούνται.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

18. Η Τσεχοσλοβακική Ομοσπονδία διαλύθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1992, με αποτέλεσμα τη δημιουργία δύο χωριστών κρατών. Προηγουμένως, στη νομοθεσία της Τσεχοσλοβακικής Ομοσπονδίας, τα διάφορα επαγγέλματα κατατάσσονταν σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου. Η εργασία σε ορυχεία κατατασσόταν στην κατηγορία I και, ως εκ τούτου, οι εργάτες ορυχείων δικαιούνταν σύνταξη από την ηλικία των 55 ετών, υπό την προϋπόθεση ότι είχαν εργαστεί επί 25 έτη, εκ των οποίων τα 15 έτη σε υπόγειους χώρους ορυχείων. Το 1992 ο νόμος 100/1988 τροποποιήθηκε με τον νόμο 235/1992, κατ' εφαρμογήν του οποίου οι κατηγορίες αυτές θα έπαυαν να υφίστανται στις 31 Δεκεμβρίου 1992, από τη δε ημερομηνία εκείνη όλοι οι μισθωτοί θα κατατάσσονταν στην κατηγορία III. Τούτο ίσχυε μόνο για εργασία παρασχεθείσα μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1992, ενώ τα δικαιώματα που απέρρεαν από την παροχή εργασίας της κατηγορίας I ή II πριν από την ημερομηνία αυτή διατηρήθηκαν μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2016.

19. Στις 31 Δεκεμβρίου 1992 τέθηκε σε ισχύ στην Τσεχική Δημοκρατία ο ομοσπονδιακός νόμος για την κατάργηση της κατηγοριοποίησης των θέσεων εργασίας. Αντιθέτως, στο έδαφος της Σλοβακίας η εφαρμογή του νόμου αυτού αναβλήθηκε επανειλημμένως και η κατηγοριοποίηση των θέσεων εργασίας καταργήθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1999.

20. Ο αναιρεσείων της κύριας δίκης είναι Σλοβάκος υπήκοος ο οποίος εργάστηκε από την 1η Ιουλίου 1976 έως τις 31 Αυγούστου 1995 ως εργάτης ορυχείων σε υπόγειο ορυχείο στην Karviná, στο έδαφος της σημερινής Τσεχικής Δημοκρατίας. Στη συνέχεια, απασχολήθηκε σε διάφορες άλλες θέσεις εργασίας στην Τσεχική Δημοκρατία και στη συνέχεια στη Σλοβακία.

21. Το 2013 ο αναιρεσείων της κύριας δίκης, ηλικίας τότε 55 ετών, ζήτησε την εκκαθάριση σύνταξης του γήρατος στη Σλοβακία. Το σλοβακικό ταμείο κοινωνικής ασφάλισης απέρριψε την αίτησή του με την αιτιολογία ότι δεν είχε συμπληρώσει το 62ο έτος της ηλικίας του, όπως απαιτείται για τη χορήγηση σύνταξης γήρατος. Εν τέλει, αναγνωρίστηκε στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να λάβει σύνταξη γήρατος από τον Οκτώβριο του 2020, ημερομηνία κατά την οποία συμπλήρωσε την ηλικία των 62 ετών και 8 μηνών, οι δε σλοβακικές αρχές ενέμειναν στη θέση τους ότι ο ενδιαφερόμενος δεν μπορούσε να αξιώσει τη χορήγηση σύνταξης γήρατος υπό τις ευνοϊκότερες προϋποθέσεις που ίσχυαν για τα πρόσωπα που είχαν απασχοληθεί ως εργάτες υπογείων ορυχείων επί χρονικό διάστημα 15 ετών.

22. Το σλοβακικό ταμείο κοινωνικής ασφάλισης έκρινε ότι, δεδομένου ότι ο αναιρεσείων είχε εργαστεί ως εργάτης υπογείων ορυχείων στο έδαφος της σημερινής Τσεχικής Δημοκρατίας, μπορούσε να αξιώσει τη χορήγηση σύνταξης γήρατος κατά τη συμπλήρωση του 55ου έτους της

ηλικίας του μόνον αν αποδείκνυε ότι είχε παράσχει επί 15 έτη εργασία της κατηγορίας I δυνάμει της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους. Πλην όμως, στις 31 Δεκεμβρίου 1992, ημερομηνία κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ η κατάργηση των κατηγοριών θέσεων εργασίας στην Τσεχική Δημοκρατία, ο ενδιαφερόμενος είχε εργαστεί, κατά το σλοβακικό ταμείο κοινωνικής ασφάλισης, ως εργάτης ορυχείων μόνον επί 14 έτη και 63 ημέρες.

23. Ακολούθησε ένδικη διαδικασία επί του ζητήματος αυτού, στο πλαίσιο της οποίας ο αναιρεσείων υποστήριξε ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί αν πληρούνταν η προϋπόθεση δεκαπενταετούς εργασίας, το σλοβακικό ταμείο κοινωνικής ασφάλισης όφειλε να λάβει υπόψη, ως χρονικό διάστημα απασχόλησης σε θέση εργασίας κατηγορίας I, την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1993 έως τις 31 Αυγούστου 1995, κατά τη διάρκεια της οποίας εξακολουθούσε να απασχολείται ως εργάτης υπογείων ορυχείων στην Τσεχική Δημοκρατία, τούτο δε ακόμη και αν οι κατηγορίες θέσεων εργασίας είχαν καταργηθεί στο εν λόγω κράτος μέλος στις 31 Δεκεμβρίου 1992.

24. Το Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας), επιληφθέν αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε ο αναιρεσείων, διερωτάται ως προς την ερμηνεία του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, σχετικά με τον συνυπολογισμό περιόδων για τον προσδιορισμό της σύνταξης γήρατος όταν πρόκειται για ειδικό σύστημα ή για την εφαρμογή ειδικών κανόνων ως προς ορισμένες δραστηριότητες, αποφάσισε, ως εκ τούτου, να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού [883/2004] την έννοια ότι εφαρμόζεται σε σύνταξη γήρατος η οποία χορηγείται με απόφαση του αρμόδιου φορέα κράτους μέλους, μόνον εφόσον στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους υφίσταται “ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα”;

Και αν ναι, ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός τέτοιου “ειδικού συστήματος” (π.χ. ότι η διαχείρισή του έχει ανατεθεί σε χωριστό φορέα, ότι είναι αυτοχρηματοδοτούμενο, ότι εφαρμόζεται μόνο σε ορισμένη ομάδα μισθωτών ή μη μισθωτών);

2) Ή μήπως εφαρμόζεται το άρθρο 51, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού και όταν η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους δεν προβλέπει τέτοιο “ειδικό σύστημα”, αλλά απλώς επιτρέπει σε ορισμένη ομάδα προσώπων που έχουν πραγματοποιήσει περιόδους ασφάλισης αποκλειστικά σε συγκεκριμένη δραστηριότητα (π.χ. ως εργάτες υπογείων ορυχείων) να θεμελιώσουν με βάση τις περιόδους αυτές δικαίωμα σύνταξης γήρατος υπό ευνοϊκότερους όρους από ό,τι άλλα πρόσωπα που απασχολούνταν σε άλλου είδους μισθωτές ή μη μισθωτές δραστηριότητες;»

25. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στο Δικαστήριο η Ιταλική και η Πολωνική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ανάλυση

26. Προτού αναλύσω τα προδικαστικά ερωτήματα, φρονώ ότι το ζήτημα της εφαρμογής του κανονισμού 883/2004 στη διαφορά της κύριας δίκης χρήζει ορισμένων διευκρινίσεων.

Επί του ζητήματος της εφαρμογής του κανονισμού 883/2004

27. Υπενθυμίζω ότι, δεδομένου ότι η Τσεχική Δημοκρατία και η Σλοβακική Δημοκρατία προσχώρησαν στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004, ο κανονισμός 1408/71 άρχισε να ισχύει ως προς αυτές κατά την εν λόγω ημερομηνία³. Ο κανονισμός 883/2004, ο οποίος κατήργησε και αντικατέστησε τον κανονισμό 1408/71, τέθηκε σε ισχύ έναντι αυτών στις 20 Μαΐου 2004 και εφαρμόζεται από την 1η Μαΐου 2010⁴.

28. Το *σλοβακικό* ταμείο κοινωνικής ασφάλισης απέρριψε την υποβληθείσα ενώπιόν του το έτος 2013 αίτηση του BD για τη χορήγηση σύνταξης γήρατος –η δε απορριπτική απόφαση του ταμείου αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης– και την έκανε εν συνεχεία δεκτή το 2020 όταν ο BD συμπλήρωσε το 62ο έτος της ηλικίας του⁵. Οι περίοδοι εργασίας τις οποίες αφορά η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πραγματοποιήθηκαν *στο έδαφος της σημερινής Τσεχικής Δημοκρατίας* μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου 1993 και της 31ης Αυγούστου 1995.

29. Πρώτον, φρονώ ότι το γεγονός ότι οι περίοδοι εισφοράς είναι προγενέστερες της προσχώρησης της Τσεχικής Δημοκρατίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας στην Ένωση δεν κωλύει την εφαρμογή του κανονισμού 883/2004 στις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης.

30. Πράγματι, το Δικαστήριο έχει κρίνει, όσον αφορά τον κανονισμό 1408/71, ότι ο κανονισμός είχε εφαρμογή επί περίπτωσης στην οποία οι ενδιαφερόμενοι είχαν καταβάλει εισφορές στο δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κράτους μέλους επί περίοδο *προγενέστερη της προσχώρησης* του κράτους αυτού στην Ένωση και βασίμως τον επικαλέσθηκαν από την ημερομηνία προσχώρησης⁶. Στο μέτρο που ο κανονισμός 883/2004 αντικατέστησε τον κανονισμό 1408/71 και δεν επέφερε ουσιώδεις τροποποιήσεις στις επίμαχες διατάξεις, η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τον κανονισμό 1408/71 παραμένει κρίσιμη για την ερμηνεία των επίμαχων διατάξεων του κανονισμού 883/2004⁷. Επομένως, το γεγονός ότι οι περίοδοι εισφοράς είναι προγενέστερες της προσχώρησης των εν λόγω κρατών μελών στην Ένωση δεν κωλύει την εφαρμογή του κανονισμού 883/2004 στην επίμαχη περίπτωση της κύριας δίκης, κατά την οποία ο BD κατέβαλε εισφορές στο συνταξιοδοτικό σύστημα της Τσεχικής Δημοκρατίας για περίοδο προγενέστερη της προσχώρησής της στην Ένωση και μπορεί να τις επικαλεσθεί έναντι του σλοβακικού ταμείου κοινωνικής ασφάλισης από την ημερομηνία προσχώρησης.

³ Το άρθρο 2 της Πράξης περί των όρων προσχώρησης δέκα νέων κρατών μελών, μεταξύ των οποίων η Σλοβακική Δημοκρατία και η Τσεχική Δημοκρατία (ΕΕ 2003, L 236, σ. 33), η οποία εκδόθηκε την ίδια ημέρα με τη Συνθήκη για την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας και της Σλοβακίας (ΕΕ 2003, L 236, σ. 17), αναφέρει ότι οι Συνθήκες και οι πριν από την προσχώρηση θεσπισθείσες πράξεις των οργάνων της Ένωσης δεσμεύουν τα νέα κράτη μέλη και εφαρμόζονται σε αυτά, υπό τους όρους που προβλέπονται στις Συνθήκες αυτές και στην εν λόγω Πράξη.

⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 91 του κανονισμού 883/2004, ο κανονισμός *άρχισε να ισχύει* την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή του στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ήτοι στις 20 Μαΐου 2004, και *εφαρμόζεται* από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού εφαρμογής, ήτοι του κανονισμού (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2009, L 284, σ. 1), ήτοι την 1η Μαΐου 2010, με την επιφύλαξη ειδικών μεταβατικών διατάξεων.

⁵ Βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων.

⁶ Βλ. απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2015, Μπάλαζς (C-401/13 και C-432/13, EU:C:2015:26, σκέψη 32).

⁷ Βλ. απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2021, Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie (C-866/19, EU:C:2021:865, σκέψη 24).

31. Δεύτερον, οι επίμαχες περίοδοι εισφοράς είναι βεβαίως *προγενέστερες της έναρξης ισχύος του κανονισμού 883/2004*. Εντούτοις, το άρθρο 87, παράγραφος 2, του κανονισμού προβλέπει όπως και, *mutatis mutandis*, ο κανονισμός 1408/71⁸ ότι «[κ]άθε περίοδος ασφάλισης καθώς και, κατά περίπτωση, κάθε περίοδος μισθωτής ή μη μισθωτής δραστηριότητας ή κατοικίας, η οποία πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού στο σχετικό κράτος μέλος, λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που αποκτώνται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό». Πράγματι, σε αυτό το πλαίσιο, μια νέα κανονιστική ρύθμιση, καίτοι ισχύει κατ' αρχήν μόνο για το μέλλον, έχει επίσης εφαρμογή, πλην παρεκκλίσεως, σύμφωνα με γενικώς αναγνωρισμένη αρχή, επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων των καταστάσεων που γεννήθηκαν υπό το κράτος της παλαιάς νομοθεσίας⁹.

32. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι ο κανονισμός 883/2004 τυγχάνει εφαρμογής στις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004

33. Η διαφορά της κύριας δίκης αφορά την άρνηση του σλοβακικού ταμείου κοινωνικής ασφάλισης να λάβει υπόψη την περίοδο εισφοράς που αντιστοιχεί στην εργασία που παρασχέθηκε από τον BD στην Τσεχική Δημοκρατία μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου 1993 και της 31ης Αυγούστου 1995, με την αιτιολογία ότι η περίοδος αυτή δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη ως εργασία σε θέση της κατηγορίας I βάσει του ισχύοντος σλοβακικού δικαίου, διότι δεν εθεωρείτο ως εργασία σε θέση της κατηγορίας αυτής δυνάμει της τσεχικής νομοθεσίας¹⁰. Συγκεκριμένα, η κατηγορία I καταργήθηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1992 στην Τσεχική Δημοκρατία. Δεδομένου ότι η εργασία που παρασχέθηκε κατά την περίοδο αυτή δεν ενέπιπτε στην κατηγορία I σύμφωνα με την τσεχική νομοθεσία, το σλοβακικό ταμείο κοινωνικής ασφάλισης θεώρησε ότι ο BD δεν είχε συμπληρώσει 15 έτη στη θέση εργασίας της κατηγορίας αυτής και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να υπαχθεί στη σλοβακική διάταξη που του παρείχε τη δυνατότητα να συνταξιοδοτηθεί στο 55ο έτος της ηλικίας του.

34. Κατά το αιτούν δικαστήριο, σκοπός του άρθρου 51 του κανονισμού 883/2004, που αφορά τον συνυπολογισμό περιόδων, είναι γενικώς να διασφαλιστεί ότι τα πλεονεκτήματα που παρέχει η νομοθεσία κράτους μέλους για την άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων συνδέονται με τις δραστηριότητες αυτές, ακόμη και αν ο ενδιαφερόμενος τις ασκεί σε άλλο κράτος μέλος.

35. Ωστόσο, το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά ότι οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες λαμβάνονται υπόψη τα πλεονεκτήματα αυτά δεν είναι σαφείς.

⁸ Το άρθρο 94, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 προέβλεπε ότι «[κ]άθε περίοδος ασφάλισης καθώς και, κατά περίπτωση, κάθε περίοδος απασχολήσεως ή κατοικίας, η οποία πραγματοποιήθηκε υπό τη νομοθεσία κράτους μέλους προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 ή προ της ημερομηνίας εφαρμογής του παρόντος κανονισμού στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού ή σε τμήμα του εδάφους αυτού του κράτους λαμβάνεται υπ' όψη για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που γεννώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού».

⁹ Βλ. αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2013, Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303, σκέψη 33), και της 22ας Ιανουαρίου 2015, Μπάλαζς (C-401/13 και C-432/13, EU:C:2015:26, σκέψη 30).

¹⁰ Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι στην Τσεχική Δημοκρατία οι θέσεις εργασίας από την 1η Ιανουαρίου 1993 δεν κατατάσσονταν πλέον σε κατηγορίες. Εντούτοις, προβλεπόταν ότι η μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης θα εξακολουθούσε να ισχύει μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2016. Στη Σλοβακία οι θέσεις εργασίας κατανέμονταν σε τρεις κατηγορίες μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1999, με μειωμένο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης για τις θέσεις εργασίας της κατηγορίας I.

36. Επισημαίνω εκ προοιμίου ότι τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα δεν αφορούν την αρχή της συνεκτίμησης, εκ μέρους της Σλοβακικής Δημοκρατίας, των περιόδων εισφοράς του αναιρεσειόντος της κύριας δίκης στην Τσεχική Δημοκρατία, αλλά το ζήτημα αν οι επίμαχες περίοδοι πρέπει να συνεκτιμηθούν ως δραστηριότητα της κατηγορίας I για τον υπολογισμό της δεκαπενταετούς απασχόλησης ως εργάτη υπογείων ορυχείων, όπως απαιτεί η σλοβακική νομοθεσία για τη χορήγηση σύνταξης γήρατος από το 55ο έτος της ηλικίας.

37. Πλην όμως, όπως υπογραμμίζει το αιτούν δικαστήριο στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η εφαρμοστέα νομοθεσία (νόμος 100/1988 και νόμος 461/2003) δεν θέσπισε *διακριτό σύστημα* εφαρμοστέο μόνο στους εργάτες υπογείων ορυχείων, όπως ο αναιρεσειών. Αντιθέτως, οι δύο αυτοί νόμοι προβλέπουν ενιαίο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης εφαρμοστέο σε όλους τους μισθωτούς και μη μισθωτούς εργαζομένους. Πράγματι, τα πλεονεκτήματα που συνδέονται με την εργασία σε υπόγειους χώρους ορυχείων, καθώς και με τις λοιπές θέσεις εργασίας που εμπίπτουν στην κατηγορία I δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 2, του νόμου 100/1988, χορηγούνται μόνο στο πλαίσιο του ενιαίου συστήματος.

38. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του συνυπολογισμού περιόδων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 όταν στην εθνική νομοθεσία δεν υπάρχει ειδικό σύστημα διακριτό από το ενιαίο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

39. Συγκεκριμένα, με τα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον, προκειμένου το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 να έχει εφαρμογή σε σύνταξη γήρατος η οποία χορηγείται με απόφαση του αρμόδιου φορέα κράτους μέλους, είναι αναγκαίο να έχει θεσπιστεί στο εν λόγω κράτος μέλος ειδικό σύστημα (οπότε τίθεται το ζήτημα ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός τέτοιου ειδικού συστήματος) ή αν αρκεί, ελλείψει ενός τέτοιου ειδικού συστήματος, η νομοθεσία να προβλέπει ότι σε ορισμένη ομάδα προσώπων με περιόδους ασφάλισης που έχουν πραγματοποιηθεί αποκλειστικά σε συγκεκριμένη δραστηριότητα (για παράδειγμα, τους εργάτες υπογείων ορυχείων) χορηγείται σύνταξη γήρατος υπό ευνοϊκότερους όρους.

40. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου¹¹, στα προδικαστικά αυτά ερωτήματα πρέπει να δοθεί απάντηση από κοινού, λαμβανομένου υπόψη όχι μόνον του γράμματος της επίμαχης διάταξης, αλλά και του πλαισίου της και των σκοπών που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος, ενώ κρίσιμα στοιχεία για την ερμηνεία της ενδέχεται να παρέχει και το ιστορικό της θέσπισής της.

Γραμματική ερμηνεία

41. Υπενθυμίζω ότι το άρθρο 51 του κανονισμού 883/2004 προβλέπει ειδικές διατάξεις σχετικά με την εφαρμογή της αρχής του συνυπολογισμού περιόδων στις παροχές γήρατος. Περιέχει ειδικούς κανόνες συνυπολογισμού στην περίπτωση κατά την οποία η νομοθεσία κράτους μέλους εξαρτά τη χορήγηση ορισμένων παροχών από τον όρο ότι «οι περίοδοι ασφάλισης έχουν πραγματοποιηθεί αποκλειστικά σε συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή επάγγελμα, για τα οποία ισχύει ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα».

¹¹ Βλ. απόφαση της 8ης Μαΐου 2019, Inspecteur van de Belastingdienst (C-631/17, EU:C:2019:381, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42. Όπως υπογραμμίζει το αιτούν δικαστήριο, υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ των επιμέρους γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε δύο διαφορετικές ή ακόμη και αντίθετες ερμηνείες των όρων εφαρμογής της διάταξης αυτής.

43. Πράγματι, πολλές γλωσσικές αποδόσεις, μεταξύ των οποίων η αγγλική¹², η ιταλική¹³, η πολωνική¹⁴ και η σλοβακική¹⁵, χρησιμοποιούν, όπως η γαλλική γλωσσική απόδοση «*soumise à un régime spécial*», τον ενικό, πράγμα που υποδηλώνει ότι η έννοια του «ειδικού συστήματος» παραπέμπει αποκλειστικά στην έννοια του «επαγγέλματος». Επομένως, κατά την πρώτη αυτή θεώρηση, η εν λόγω διάταξη εφαρμόζεται όχι μόνον όταν το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο προβλέπει ειδικό σύστημα, αλλά και, γενικότερα, όταν περιέχει κανόνες για λήψη των παροχών που προσιδιάζουν σε συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την ως άνω *πρώτη ερμηνεία*, το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 εφαρμόζεται ακόμη και ελλείψει ειδικού συστήματος στο κράτος μέλος στο οποίο λαμβάνεται η απόφαση για τη χορήγηση της παροχής.

44. Εντούτοις, άλλες γλωσσικές αποδόσεις του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, μεταξύ των οποίων η ισπανική¹⁶, η γερμανική¹⁷ και η ελληνική¹⁸ γλωσσική απόδοση, χρησιμοποιούν τον πληθυντικό «για τα οποία υφίσταται ειδικό σύστημα», πράγμα που σημαίνει ότι η έννοια «ειδικό σύστημα» παραπέμπει τόσο σε «συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα» όσο και σε «επάγγελμα». Σύμφωνα με την εν λόγω *δεύτερη ερμηνεία*, η διάταξη εφαρμόζεται, επομένως, μόνο στα επαγγέλματα και τις δραστηριότητες για τις οποίες το κράτος μέλος εντός του οποίου λαμβάνεται η απόφαση χορήγησης της παροχής έχει θεσπίσει «ειδικό σύστημα».

45. Κατόπιν της γραμματικής αυτής ανάλυσης, φαίνεται ότι αμφότερες οι ερμηνείες παραμένουν δυνατές.

46. Όπως όμως υπογραμμίζει η Επιτροπή, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις διάταξης του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική βάση για την ερμηνεία της διάταξης αυτής ούτε μπορεί να της δίδεται προτεραιότητα σε σχέση με τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις. Πράγματι, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο ομοιόμορφο, υπό το πρίσμα των αποδόσεών τους σε όλες τις γλώσσες της Ένωσης.

¹² «[...] in a specific activity as an employed or self-employed person or in an occupation which is subject to a special scheme for employed or self-employed persons [...]».

¹³ «[...] in una determinata attività subordinata o autonoma o in un'occupazione soggetta ad un regime speciale applicabile ai lavoratori subordinati o autonomi [...]».

¹⁴ «[...] określonej pracy najemnej lub na własny rachunek lub w zawodzie, który podlega szczególnemu systemowi [...]».

¹⁵ «[...] dosiahnutými iba vykonávaním špecifickej činnosti ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, alebo v povolání, ktoré podlieha osobitnému systému pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby [...]».

¹⁶ «[...] en una actividad determinada como trabajador por cuenta ajena o propia, u ocupación sujeta a un régimen especial para trabajadores por cuenta ajena o propia [...]».

¹⁷ «[...] in einer bestimmten Beschäftigung oder selbstständigen Erwerbstätigkeit oder einem Beruf zurückgelegt wurden, für die ein Sondersystem für beschäftigte oder selbstständig erwerbstätige Personen gilt, [...]».

¹⁸ «[...] σε συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή επάγγελμα, για τα οποία ισχύει ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα [...]».

47. Σε περίπτωση απόκλισης μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων ενός νομοθετήματος της Ένωσης, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται βάσει του γενικότερου πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος, καθώς και του σκοπού τον οποίο η τελευταία επιδιώκει¹⁹. Επομένως, πρέπει να εξετασθεί και από συστηματικής και τεολογικής απόψεως.

Συστηματική ερμηνεία

48. Υπενθυμίζω ότι το άρθρο 48, παράγραφος 1, στοιχείο α', ΣΛΕΕ απαιτεί, για την κτήση και τη διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχών όπως και για τον υπολογισμό του ύψους τους, τον συνυπολογισμό όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες. Το άρθρο 6 του κανονισμού 883/2004 εφαρμόζει την αρχή αυτή κατά γενικό τρόπο²⁰ και προβλέπει ότι, εκτός εάν προβλέπει άλλως ο κανονισμός, όταν η εθνική νομοθεσία εξαρτά το δικαίωμα για παροχές ή άλλα πλεονεκτήματα από την προηγούμενη συμπλήρωση περιόδων υπαγωγής σε κοινωνική ασφάλιση, είτε πρόκειται για περιόδους ασφάλισης, μισθωτής δραστηριότητας, μη μισθωτής δραστηριότητας ή ακόμη και κατοικίας, ο αρμόδιος φορέας κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να λαμβάνει υπόψη, εφόσον απαιτείται, τις περιόδους που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος και σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού. Επομένως, με την ως άνω αρχή καθιερώνεται ένα είδος «αμοιβαίας αναγνώρισης των περιόδων ασφάλισης»²¹.

49. Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 51 του κανονισμού 883/2004, το οποίο εντάσσεται στο κεφάλαιο που αφορά τις συντάξεις γήρατος και επιζώντων, προβλέπει ειδικές διατάξεις σχετικά με τον συνυπολογισμό των σχετικών περιόδων. Το άρθρο αυτό αποσκοπεί, επομένως, να συνδέσει τις περιόδους υπαγωγής στα γενικά και ειδικά συστήματα, δεδομένου ότι ένα πρόσωπο, στο πλαίσιο του εργασιακού βίου που διανύει σε πλείονα κράτη μέλη, μπορεί να υπαχθεί σε συστήματα διαφορετικής φύσης²².

50. Σημαίνει τούτο ότι το άρθρο 51 συνεπάγεται κατ' ανάγκην ένα «ειδικό σύστημα» τυπικώς διακριτό από το γενικό σύστημα; Δεν έχω πεισθεί για την ορθότητα της άποψης αυτής.

51. Συγκεκριμένα, αφενός, επισημαίνω ότι το νυν άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 αντιστοιχεί στο προϊσχύσαν άρθρο 45, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, υπό εκσυγχρονισμένη και απλοποιημένη μορφή, ενώ παράλληλα διατηρήθηκε ο ίδιος σκοπός²³.

52. Το προϊσχύσαν άρθρο 45, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 προέβλεπε ότι, «[ε]άν η νομοθεσία κράτους μέλους εξαρτά τη χορήγηση ορισμένων παροχών από την προϋπόθεση ότι οι περίοδοι ασφαλίσεως έχουν πραγματοποιηθεί *μόνο σε επάγγελμα υπαγόμενο σε ειδικό σύστημα ασφαλίσεως που εφαρμόζεται σε μισθωτούς ή, ενδεχομένως, σε καθορισμένη απασχόληση*, οι περίοδοι που πραγματοποιήθηκαν υπό τις νομοθεσίες άλλων κρατών μελών λαμβάνονται υπόψη

¹⁹ Βλ. αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 1977, Bouchereau (30/77, EU:C:1977:172, σκέψη 14), και, πιο πρόσφατα, της 23ης Ιανουαρίου 2020, Bundesagentur für Arbeit (C-29/19, στο εξής: απόφαση Bundesagentur für Arbeit, EU:C:2020:36, σκέψη 48), και της 4ης Σεπτεμβρίου 2025, Hakamp (C-203/24, EU:C:2025:662, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

²⁰ Ενώ ο κανονισμός 1408/71 προέβλεπε τον συνυπολογισμό μέσω των ειδικών διατάξεων για κάθε έναν από τους κινδύνους που καλύπτονταν από τους κανονισμούς, ο κανονισμός 883/2004 διατυπώνει στο άρθρο 6 γενική ρύθμιση επί της αρχής.

²¹ Βλ. Morsa, M., *Sécurité sociale, libre circulation et citoyenneté européenne*, Limal, Anthemis, 2012, σ. 107 και 108.

²² Βλ. Omarjee, I., *Manuel de droit européen de la protection sociale*, Bruylant, 2021, 2η έκδ., σ. 309, αριθ. 334.

²³ Βλ. απόφαση της 21ης Μαρτίου 2018, Klein Schiphorst (C-551/16, EU:C:2018:200, σκέψη 31).

για τη χορήγηση των παροχών αυτών μόνον εφόσον έχουν πραγματοποιηθεί υπό αντίστοιχο σύστημα ή, ελλείψει τέτοιου συστήματος, στο ίδιο επάγγελμα ή, ενδεχομένως, στην ίδια απασχόληση»²⁴.

53. Εξ αυτού συνάγω ότι, ακόμη και αν το κράτος μέλος χορήγησης της παροχής δεν είχε προβλέψει καθεαυτό ειδικό σύστημα, τούτο δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 45, παράγραφος 2, του ως άνω κανονισμού, εφόσον, κατά περίπτωση, οι περίοδοι ασφάλισης έχουν πραγματοποιηθεί σε «καθορισμένη απασχόληση». Επιπλέον, όπως υπογραμμίζει η Πολωνική Κυβέρνηση, η απόφαση υπ' αριθ. 81 της υπαγόμενης στην Επιτροπή διοικητικής επιτροπής για την κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων²⁵, της 22ας Φεβρουαρίου 1973, περί της άθροισης των ασφαλιστικών περιόδων που έχουν συμπληρωθεί σε καθορισμένη εργασία, εις εφαρμογήν του άρθρου 45, παράγραφος 2²⁶, κάνει λόγο μόνο για τη συμπλήρωση περιόδων ασφάλισης σε συγκεκριμένη θέση εργασίας και απαιτεί τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφάλισης που πραγματοποιήθηκαν εντός διαφόρων κρατών μελών σε συγκεκριμένη θέση εργασίας, εφόσον αυτή αποτελεί αντικείμενο «ειδικής μεταχείρισης» και, κατά συνέπεια, «καθορίζεται» από τη νομοθεσία. Επομένως, εφόσον μια συγκεκριμένη θέση εργασίας ρυθμίζεται κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, υπόκειται στον συνυπολογισμό, είτε υπάγεται σε «ειδικό» σύστημα, είτε σε ειδικούς κανόνες, είτε στο γενικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

54. Πρέπει, πάντως, να γίνει δεκτό ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν θέλησε να υιοθετήσει μια πιο περιοριστική μέθοδο συνυπολογισμού κατά τη θέσπιση του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004. Πράγματι, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του κανονισμού προκύπτει ότι το σύστημα συντονισμού παρέμεινε το ίδιο από την άποψη των κατευθυντηρίων αρχών του και των ουσιαστών στοιχείων του, συμπεριλαμβανομένου του συνυπολογισμού περιόδων²⁷.

55. Ένα τέτοιο στοιχείο θα μπορούσε, συνεπώς, να θεωρηθεί ότι συνηγορεί υπέρ της πρώτης ερμηνείας, δεδομένου ότι δεν απαιτεί ένα «ειδικό» σύστημα το οποίο πρέπει κατ' ανάγκην να διακρίνεται τυπικώς από το γενικό σύστημα.

56. Αφετέρου, βεβαίως, το άρθρο 51, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 883/2004 προβλέπει την περίπτωση κατά την οποία, αφού ληφθούν υπόψη οι περίοδοι οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο, «ο ενδιαφερόμενος δεν πληροί τους απαιτούμενους όρους για να λάβει τις εν λόγω παροχές στα πλαίσια ειδικού συστήματος»²⁸. Το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει την υπόθεση ότι εξ αυτού θα μπορούσε να συναχθεί ότι ολόκληρη η παράγραφος 1 του άρθρου 51 του κανονισμού εφαρμόζεται μόνον αν το κράτος μέλος στο οποίο λαμβάνεται η απόφαση χορήγησης της παροχής διαχωρίζει το κοινωνικοασφαλιστικό του σύστημα σε «ειδικό» και «γενικό».

²⁴ Η υπογράμμιση δική μου.

²⁵ Πρόκειται για τη διοικητική επιτροπή για την κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων, η οποία υπάγεται στην Επιτροπή και προβλέπεται αντίστοιχα στους τίτλους IV των κανονισμών 1408/71 και 883/2004, είναι δε επιφορτισμένη, μεταξύ άλλων, δυνάμει του άρθρου 81, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, νυν άρθρου 72, στοιχείο α', του κανονισμού 883/2004, να χειρίζεται όλα τα διοικητικά θέματα και τα θέματα ερμηνείας που απορρέουν από τις διατάξεις των εν λόγω κανονισμών.

²⁶ Απόφαση υπ' αριθ. 81, της 22ας Φεβρουαρίου 1973, περί της άθροισης των ασφαλιστικών περιόδων που έχουν συμπληρωθεί σε καθορισμένη εργασία, εις εφαρμογήν του άρθρου 45 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 (ΕΕ 1973, C 75, σ. 11).

²⁷ Βλ., μεταξύ άλλων, πρόταση της Επιτροπής για κανονισμό (ΕΚ) του Συμβουλίου σχετικά με τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, της 21ης Δεκεμβρίου 1998 [COM(1998) 779 τελικό] (ΕΕ 1999, C 38, σ. 10).

²⁸ Η υπογράμμιση δική μου. Επισημαίνω ότι η αναφορά «στα πλαίσια ειδικού συστήματος» δεν υπήρχε στο άρθρο 45, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71.

57. Εντούτοις, επισημαίνω ότι η έννοια του «ειδικού συστήματος» δεν ορίζεται στο πλαίσιο του κανονισμού 883/2004. Το άρθρο 1, στοιχείο ε', του κανονισμού ορίζει το «ειδικό σύστημα για δημοσίους υπαλλήλους»²⁹ και, επομένως, δεν φαίνεται να ασκεί επιρροή σε σχέση με το άρθρο 51 του κανονισμού. Επομένως, όπως επισημαίνει η Πολωνική Κυβέρνηση, ακόμη και ο ορισμός της έννοιας ενός τέτοιου ειδικού συστήματος είναι «αβέβαιος».

58. Εξάλλου, όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, οι διατάξεις τόσο του κανονισμού 1408/71 όσο και του κανονισμού 883/2004 δεν θεσπίζουν κοινό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, αλλά έχουν ως μοναδικό σκοπό τον *συντονισμό* και όχι την εναρμόνιση των διαφόρων εθνικών συστημάτων που συνεχίζουν να υφίστανται. Συνεπώς, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη διατηρούν την αρμοδιότητα οργάνωσης των συστημάτων τους κοινωνικής ασφάλισης³⁰.

59. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, ουδέν αποκλείει την ευρύτερη ερμηνεία της έννοιας του «ειδικού συστήματος» προκειμένου να ληφθεί υπόψη η πραγματικότητα των διαφόρων εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Παραδείγματος χάριν, τούτο μπορεί να συνεπάγεται την υπαγωγή στην έννοια αυτή όχι μόνον ενός συστήματος κοινωνικής ασφάλισης τυπικώς διακριτού από το γενικό σύστημα, αλλά και ενός συστήματος το οποίο, στο πλαίσιο του γενικού συστήματος, θεσπίστηκε για να καλύπτει «συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα».

60. Φρονώ ότι η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από την τελολογική ανάλυση της επίμαχης διάταξης.

Τελολογική ερμηνεία

61. Τόσο από το προοίμιο του κανονισμού 883/2004 όσο και από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι σκοπός του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης που ισχύουν στα κράτη μέλη είναι η διασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης της *ελεύθερης κυκλοφορίας* των προσώπων³¹.

62. Επομένως, μολονότι απόκειται στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους να καθορίσει, μεταξύ άλλων, τις προϋποθέσεις χορήγησης δικαιωμάτων επί παροχών, τα κράτη μέλη οφείλουν ωστόσο να τηρούν το δίκαιο της Ένωσης και ιδίως τις διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ που αναγνωρίζουν την ελευθερία όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να διαμένουν στο έδαφος των κρατών μελών³². Συναφώς, η Συνθήκη ΛΕΕ δεν εγγυάται σε έναν εργαζόμενο ότι η επέκταση των δραστηριοτήτων του σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη ή η μεταφορά τους σε άλλο κράτος μέλος θα είναι ουδέτερη όσον αφορά τον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης. Ωστόσο, η εφαρμογή λιγότερο ευνοϊκής νομοθεσίας δεν αντιβαίνει στην αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων εφόσον δεν περιάγει σε δυσμενή θέση τον οικείο εργαζόμενο σε σχέση με τους

²⁹ Συγκεκριμένα, η ως άνω διάταξη προβλέπει ότι ως «ειδικό σύστημα για τους δημοσίους υπαλλήλους» νοείται «οιοδήποτε σύστημα κοινωνικής ασφάλειας το οποίο διαφέρει από το γενικό σύστημα κοινωνικής ασφάλειας που εφαρμόζεται στους μισθωτούς στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος και στο οποίο υπάγονται άμεσα όλοι οι δημόσιοι υπάλληλοι ή ορισμένες κατηγορίες αυτών».

³⁰ Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Salgado González (C-282/11, EU:C:2013:86, σκέψη 35), και της 21ης Οκτωβρίου 2021, Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie (C-866/19, EU:C:2021:865, σκέψη 25). Βλ., επίσης, Lenaerts, K., Adam, S., «La solidarité, valeur commune aux États membres et principe fédératif de l'Union européenne», *Cahiers de droit européen*, 2021, αριθ. 2, σ. 318 έως 322.

³¹ Αυτό προκύπτει ιδίως από τις αιτιολογικές σκέψεις 1, 4, 13 και 45 του κανονισμού καθώς και, μεταξύ άλλων, από την απόφαση της 21ης Μαρτίου 2018, Klein Schiphorst (C-551/16, EU:C:2018:200, σκέψη 31).

³² Πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 2013, Salgado González (C-282/11, EU:C:2013:86, σκέψεις 36 και 37)· Bundesagentur für Arbeit (σκέψη 41) και της 7ης Ιουλίου 2022, Pensionsversicherungsanstalt (Περίοδοι ανατροφής τέκνου που συμπληρώθηκαν στην αλλοδαπή) (C-576/20, EU:C:2022:525, σκέψη 49).

εργαζομένους που ασκούν το σύνολο των δραστηριοτήτων τους στο κράτος μέλος όπου εφαρμόζεται η νομοθεσία αυτή ή σε σχέση με τους εργαζομένους που υπάγονταν ήδη προηγουμένως στη νομοθεσία αυτή³³.

63. Μεταξύ των μέτρων συντονισμού που αποσκοπούν στη διασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, η αρχή του *συνυπολογισμού* των περιόδων αποσκοπεί στην αποτροπή του ενδεχομένου εργαζόμενος ο οποίος, ασκώντας το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, απασχολήθηκε σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, να υποστεί δυσμενέστερη μεταχείριση, χωρίς να υπάρχει αντικειμενικός δικαιολογητικός λόγος, έναντι του εργαζομένου που έχει διανύσει όλο τον εργασιακό του βίο σε ένα μόνον κράτος μέλος³⁴.

64. Επομένως, το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 έχει ως σκοπό να διασφαλίσει ότι τα πρόσωπα που έχουν ασκήσει δραστηριότητα η οποία τους παρέχει δικαίωμα λήψης σε ειδικά πλεονεκτήματα όσον αφορά τη σύνταξη γήρατος (για παράδειγμα, πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω βαρέος ή επικίνδυνου επαγγέλματος) δεν χάνουν το πλεονέκτημα αυτό για τον λόγο και μόνον ότι άσκησαν το δικαίωμά τους στην ελεύθερη κυκλοφορία.

65. Ωστόσο, φρονώ ότι η ερμηνεία του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, βάσει της οποίας η διάταξη αυτή εφαρμόζεται μόνο στα επαγγέλματα και τις δραστηριότητες για τις οποίες υφίσταται «ειδικό σύστημα» κατ' ανάγκην διακριτό από το γενικό σύστημα στο κράτος μέλος στο οποίο λαμβάνεται η απόφαση χορήγησης της παροχής³⁵, αντιβαίνει στον σκοπό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

66. Πράγματι, μια τέτοια ερμηνεία μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 για τον λόγο και μόνον, για παράδειγμα, ότι το κράτος μέλος που χορηγεί τις επίμαχες παροχές επέλεξε να θεσπίσει απλώς ένα γενικό σύστημα, στο πλαίσιο του οποίου διακρίνει ειδικές κατηγορίες δραστηριοτήτων. Στην περίπτωση αυτή, μισθωτός ή μη μισθωτός εργαζόμενος που ασκεί συγκεκριμένη δραστηριότητα προβλεπόμενη στο πλαίσιο του γενικού συστήματος και από την οποία απορρέουν ορισμένα πλεονεκτήματα ενδεχομένως δεν θα επέλεγε να ασκήσει, ή τουλάχιστον θα δίσταζε να ασκήσει, τη συγκεκριμένη δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος, αν αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να περιέλθει σε δυσμενή θέση σε σχέση με τους εργαζομένους που ασκούν το σύνολο της ίδιας συγκεκριμένης δραστηριότητας στο οικείο κράτος μέλος.

67. Επομένως, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, αν η ύπαρξη, στη Σλοβακία, ειδικού συστήματος, διακριτού από το γενικό, ήταν απαραίτητη για να εφαρμοστεί το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 και να καταστήσει δυνατή, για τον υπολογισμό του χρόνου απασχόλησης του αναιρεσειόντος της κύριας δίκης, τη συνεκτίμηση των περιόδων εισφοράς μεταξύ 1993 και 1995 στο έδαφος της σημερινής Τσεχικής Δημοκρατίας, η ύπαρξη και μόνον της κατηγορίας I δεν θα αρκούσε για να του παράσχει τη δυνατότητα να συνταξιοδοτηθεί στα 55 έτη, ενώ η συνταξιοδότηση αυτή θα ήταν δυνατή αν είχε διανύσει το σύνολο του εργασιακού του βίου στη Σλοβακία.

³³ Βλ. απόφαση της 14ης Μαρτίου 2019, Vester (C-134/18, EU:C:2019:212, σκέψεις 32 και 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

³⁴ Βλ., συναφώς, αιτιολογικές σκέψεις 13 και 14 του κανονισμού 883/2004 καθώς και απόφαση Bundesagentur für Arbeit (σκέψη 33). Βλ., επίσης, Detienne, Q. και Servais, J.-M., «Chapitre II. – Droit de la sécurité sociale», *Droit social de l'Union européenne*, Bruylant, Βρυξέλλες, 2021, 4η έκδ., ιδίως σ. 343, αριθ. 892.

³⁵ Πρόκειται για τη δεύτερη ερμηνεία (βλ. σημείο 44 των παρουσών προτάσεων), σύμφωνα με την οποία η έννοια του «ειδικού συστήματος» παραπέμπει τόσο σε «συγκεκριμένη μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα» όσο και σε «επάγγελμα».

68. Πλην όμως, φρονώ ότι μια τέτοια προσέγγιση είναι αντίθετη προς τον σκοπό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

69. Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι το γεγονός ότι το κράτος μέλος που χορηγεί την επίμαχη παροχή έχει θεσπίσει ειδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, τυπικώς διακριτό από το γενικό σύστημα ή ότι έχει θεσπίσει ειδικούς κανόνες εφαρμοστέους σε συγκεκριμένη δραστηριότητα στο πλαίσιο του γενικού συστήματος, πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να είναι αδιάφορο όσον αφορά τον συνυπολογισμό των περιόδων. Πράγματι, πρόκειται για επιλογή οργάνωσης και χρηματοδότησης των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, η οποία μπορεί να διαφέρει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο και δεν θα πρέπει να έχει συνέπειες όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

70. Βεβαίως, κάθε ειδικός κανόνας δεν μπορεί να θεωρηθεί αφ' εαυτού ως «ειδικό σύστημα» κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004, εναπόκειται δε στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν το σύνολο των εφαρμοστέων κανόνων, εν προκειμένω για τους εργάτες υπογείων ορυχείων, μπορεί να συνιστά τέτοιο «σύστημα ισοδύναμο με ειδικό σύστημα».

71. Συναφώς, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, είμαι της γνώμης ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στοιχεία ουσίας και ότι τυπικής ή οργανωτικής φύσης.

72. Επομένως, η φράση «ειδικό σύστημα» πρέπει, κατ' εμέ, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά, πέραν των ειδικών συστημάτων που ορίζονται ως τέτοια στο εθνικό σύστημα, τα συνεκτικά σύνολα ειδικών κανόνων που έχουν θεσπιστεί, ακόμη και στο πλαίσιο ενός γενικού συστήματος, και εφαρμόζονται σε συγκεκριμένη δραστηριότητα, μισθωτή ή μη. Ειδικότερα, η φράση αυτή θα μπορούσε να αφορά ένα σύνολο κανόνων που αφορούν, για παράδειγμα, τους όρους πρόσβασης στις παροχές, τους κανόνες υπολογισμού του ύψους τους (π.χ. όσον αφορά τη διάρκεια εισφοράς ή την ηλικία συνταξιοδότησης) και την εκκαθάριση της σύνταξης γήρατος, οι οποίοι αφορούν ειδικά ορισμένες δραστηριότητες ή επαγγέλματα λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους (που συνδέονται, για παράδειγμα, με τον χαρακτήρα της εργασίας ως βαριάς ή με τους κινδύνους που συνδέονται με μια δραστηριότητα). Επομένως, οι κανόνες αυτοί αφορούν μια συγκεκριμένη ομάδα προσώπων που ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή επαγγέλματα, η οποία υπόκειται, όπως προτείνει το αιτούν δικαστήριο, σε ένα «σχετικά κλειστό σύστημα ειδικών παρεκκλίσεων». Εντούτοις, σε αντίθεση προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, εκτιμώ ότι, μολονότι το γεγονός ότι οι εν λόγω κανόνες τίθενται σε εφαρμογή από οντότητα τυπικώς διακριτή από εκείνη που είναι επιφορτισμένη με το γενικό σύστημα ή το γεγονός ότι προβλέπουν χρηματοδότηση διακριτή από το γενικό σύστημα μπορούν να αποτελέσουν κρίσιμα κριτήρια για τη διαπίστωση της ύπαρξης «ειδικού» συστήματος, δεν μπορούν, πάντως, να ασκήσουν καθοριστική επιρροή.

73. Προσθέτω ότι μια τέτοια προσέγγιση θα καθιστούσε δυνατό να ληφθεί υπόψη, στο πλαίσιο του άρθρου 51 του κανονισμού 883/2004, η πραγματικότητα των διαφορετικών προσαρμογών των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης που υφίστανται στα διάφορα κράτη μέλη υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

74. Τέλος, επισημαίνω ότι η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι περίοδοι εισφοράς του αναιρεσειόντος της κύριας δίκης ως εργάτη υπογείων ορυχείων στην Τσεχική Δημοκρατία μεταξύ της 31ης Δεκεμβρίου 1992 και της 31ης Αυγούστου 1995 πρέπει να ληφθούν υπόψη βάσει των γενικών διατάξεων του άρθρου 5, στοιχείο β', του κανονισμού 883/2004, σύμφωνα με το οποίο, όταν, δυνάμει της νομοθεσίας του αρμόδιου κράτους μέλους, αναγνωρίζονται έννομα

αποτελέσματα σε συγκεκριμένα γεγονότα ή καταστάσεις, το εν λόγω κράτος μέλος λαμβάνει υπόψη παρόμοια γεγονότα ή καταστάσεις που έχουν λάβει χώρα σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, ως εάν είχαν λάβει χώρα στο έδαφός του³⁶. Εντούτοις, διατηρώ σοβαρές αμφιβολίες επ' αυτού. Πράγματι, το άρθρο 5, στοιχείο β', του ως άνω κανονισμού ρυθμίζει τις συνέπειες που πρέπει να αντληθούν από συγκεκριμένα γεγονότα ή καταστάσεις, όπως ατύχημα, ασθένεια, αναπηρία, γέννηση ή γάμος, που συνέβησαν σε άλλο κράτος μέλος και τα οποία μπορούν να επηρεάσουν τη χορήγηση παροχών κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, από την αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 883/2004 προκύπτει ότι η αρχή της εξομοίωσης ορισμένων γεγονότων ή καταστάσεων δεν θα πρέπει να συγχέεται με την αρχή του συνυπολογισμού των περιόδων ασφάλισης. Συνεπώς, φρονώ ότι ο συνυπολογισμός περιόδων που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους δεν συνιστά «γεγονός ή κατάσταση» κατά την έννοια του άρθρου 5, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού. Ως εκ τούτου, είμαι της γνώμης ότι η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμογή στην επίμαχη περίπτωση της κύριας δίκης και δεν παρέχει τη δυνατότητα να δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο³⁷.

75. Κατά συνέπεια, εκτιμώ ότι το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 883/2004 έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται σε σύνταξη γήρατος η οποία χορηγείται με απόφαση του αρμόδιου φορέα κράτους μέλους, τόσο όταν στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους υφίσταται ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα όσο και όταν η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους, χωρίς να έχει θεσπίσει τυπικώς τέτοιο «ειδικό σύστημα», προβλέπει ότι ορισμένη ομάδα προσώπων με περιόδους ασφάλισης που έχουν πραγματοποιηθεί σε συγκεκριμένη δραστηριότητα (π.χ. οι εργάτες υπογείων ορυχείων) μπορεί να λάβει, με βάση τις περιόδους αυτές, σύνταξη γήρατος υπό ευνοϊκότερους όρους σε σχέση με άλλα πρόσωπα που έχουν ασκήσει άλλου είδους μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα.

³⁶ Το άρθρο 5 του κανονισμού 883/2004, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εξομοίωση παροχών, εισοδημάτων, γεγονότων ή καταστάσεων», αποτελεί μέρος των γενικών διατάξεων του κανονισμού και καθιερώνει τη νομολογιακή αρχή της εξομοίωσης των παροχών, των εισοδημάτων και των γεγονότων, την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να εισαγάγει στο κείμενο του εν λόγω κανονισμού προκειμένου η αρχή αυτή να αναπτυχθεί περαιτέρω, τηρουμένων της ουσίας και του πνεύματος των αποφάσεων του Δικαστηρίου (πρβλ. απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2019, Bocero Torricco και Bode, C-398/18 και C-428/18, EU:C:2019:1050, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Αποτελεί ειδική έκφραση της γενικής αρχής της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων (βλ. απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle, C-769/18, EU:C:2020:203, σκέψη 44). Το άρθρο 5 έχει ως εξής: «[ε]κτός αν προβλέπει άλλως ο παρών κανονισμός και υπό το πρίσμα των ειδικών διατάξεων εφαρμογής που θεσπίζονται, ισχύουν τα ακόλουθα: [...] β) εάν, δυνάμει της νομοθεσίας του αρμόδιου κράτους μέλους, αναγνωρίζονται έννομα αποτελέσματα σε συγκεκριμένα γεγονότα ή καταστάσεις, αυτό το κράτος μέλος λαμβάνει υπόψη παρόμοια γεγονότα ή καταστάσεις που έχουν λάβει χώρα σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, ως εάν είχαν λάβει χώρα στο έδαφός του».

³⁷ Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle (C-769/18, EU:C:2020:203), την οποία επικαλείται η Επιτροπή προς υποστήριξη του επιχειρήματός της, δεν με πείθει, διότι το Δικαστήριο κλήθηκε να απαντήσει στο ερώτημα κατά πόσον επίδομα για την ανατροφή ανάπηρου τέκνου, που χορηγείται από κράτος μέλος, πρέπει να συνεκτιμάται για τον υπολογισμό των παροχών γήρατος, όταν η εθνική νομοθεσία του κράτους αυτού προβλέπει προσαύξηση σε ορισμένες περιπτώσεις αναπηρίας. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η προσαύξηση του ποσοστού της σύνταξης εξαρτάται από την επέλευση κάποιου γεγονότος, κατά την έννοια του άρθρου 5, στοιχείο β', του κανονισμού 883/2004, ήτοι από το ότι η μόνιμη αναπηρία του τέκνου είναι τουλάχιστον ίση με ένα ορισμένο ποσοστό. Επομένως, η υπόθεση εκείνη δεν αφορούσε τη συνεκτίμηση των περιόδων που πραγματοποιήθηκαν υπό άλλη νομοθεσία.

Πρόταση

76. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας) ως εξής:

Το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, όπως έχει τροποποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΕ) 2019/1149 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019,

έχει την έννοια ότι:

εφαρμόζεται σε σύνταξη γήρατος η οποία χορηγείται με απόφαση του αρμόδιου φορέα κράτους μέλους, τόσο όταν στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους υφίσταται ειδικό σύστημα που εφαρμόζεται σε πρόσωπα τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα όσο και όταν η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους, χωρίς να έχει θεσπίσει τυπικώς τέτοιο «ειδικό σύστημα», προβλέπει ότι ορισμένη ομάδα προσώπων με περιόδους ασφάλισης που έχουν πραγματοποιηθεί σε συγκεκριμένη δραστηριότητα (π.χ. οι εργάτες υπογείων ορυχείων) μπορεί να λάβει, με βάση τις περιόδους αυτές, σύνταξη γήρατος υπό ευνοϊκότερους όρους σε σχέση με άλλα πρόσωπα που έχουν ασκήσει άλλου είδους μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα.